

והשתא תיקשי סתירת הרישא לסיפא. דרישא רבנן וסיפא רבן שמעון בן גמליאל?! ומשנינן: אמר אביי: מדרישא רבנן, וכדדייקינן — סיפא נמי רבנן.

ומודו רבנן רכל למישרא [שלענין להתיר] כנגדו של עומד — אף שהפרוץ מרובה — רק אי איכא ארבעה הוא דחשיב. ואי לא — לא חשיב!

רבא אמר: מרסיפא רבן שמעון בן גמליאל וכדדייקינן, רישא דקתני, דאם איכא שלשה בין קנה לקנה לא אמרינן לבוד, נמי רבן שמעון בן גמליאל היא.

דכי אמר רבן שמעון בן גמליאל, אמרינן לבוד אף ביותר משלשה ומשום דלא חשיב, הני מילי למעלה, כגון בקורה.

אבל הכא, דהוי למטה — הוה ליה [כשהריוח שלשה] כמחיצה שהגדיים בוקעיין בה. ומשום הכי לא אמרינן לבוד, משום שזקירת הגדי בבת אחת ובלא עיכוב, מבטל לה מתורת לבוד!

והשתא הדריןן לפלוגתא דפרוץ כעומד:

תא שמע: דפנות הללו, שרובן פתחים וחלונות — מותר, ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ.

והוינן בה: וכי שרובן פתחים וחלונות, סלקא דעתך — [בתמיהה]!?

והא כיון דרובן פתחים וחלונות הוה ליה פרוץ מרובה, והיכי מצי תו למיתני "ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ"?!?

פחות משלשה, כלומר: הא דקתני במידה ראשונה "צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה", הא אם היה ביניהם שלשה אסור — מני? הרי בהכרח, לפי רבנן היא, דאמרי: פחות משלשה אמרינן לבוד, אבל שלשה לא אמרינן לבוד. ומשום הכי אסור כשיש ביניהן שלשה, ודלא כרבן שמעון בן גמליאל דסבירא ליה לבוד כל שהוא פחות מארבעה.

אימא סיפא דברייתא: כל שהוא שלשה, ומשלשה "ועד" ארבעה ולא עד בכלל, אם היה פרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור. אבל ארבעה גופיה לא.

וקתני נמי בהדיא במדה שלישית, דבארבעה אף אם היה פרוץ כעומד — והוא הדין פרוץ מרובה על העומד — כנגד העומד מותר. וטעמא דארבעה מותר כנגד העומד ולא מיבטיל משום הפרוץ, הוא משום דהוי העומד חשוב.

ומדמפלגינן בחשיבות בין ארבעה לפחות מארבעה, על כרחך דאתאן לרבן שמעון בן גמליאל. דמהאי טעמא אמר: עד פחות מארבעה אמרינן לבוד, ובארבעה דחשיב לא אמרינן לבוד, [ריטב"א].

דאי סיפא נמי כרבנן, היכי אמרינן ומפלגינן משלשה "ועד" ארבעה [ולא עד בכלל], לענין להתיר כנגד העומד?

ובסיפא אמרינן נמי בהדיא, דארבעה ויותר מארבעה חלוקים ממידת שלושה ועד ארבעה דרישא?!?

והא לדידהו דרבנן, שלשה וארבעה — חד הוא?!?

ובלבד שלא יהו בין חבל לחבירו שלשה טפחים, דהשתא איכא למימר לבוד מחבל לחבל, וודינו של היחיד מתבאר בהמשך המשנה].

שיעור חבלים: עוביין של כל שלשת החבלים יחד צריך להיות יתר על טפח [בשלשה משהויין], כדי שיהא הכל ביחד עשרה טפחים.

והיינו, שהצירוף של שלשה פעמים אויר בשיעור של שלשה טפחים פחות משהו, עם עובי החבלים, יהיה ביחד עשרה טפחים.

וכן מקיפין בקנים העומדים נעוצים בקרקע, דהויא מחיצה רק של שתי [מאונך], ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים.

וארבע שיטות בדבר:

א. בשיירא דברו חכמים, והקלו בה שאין צריכים מחיצה העשויה שתי וערב [שהיא חזקה ובריאה ויכולה לעמוד הרבה. רבינו יהונתן]. אלא: או שתי כגון קנים, או ערב כגון חבלים. אבל ליחיד לא הקילו, עד שיהא במחיצה שתי וערב — דברי רבי יהודה.

ב. וחכמים אומרים: בין שיירא ובין יחיד מותרין לטלטל במחיצה של שתי או של ערב. כי לא דברו חכמים במשנתנו בשיירא, אלא בהווה, ששיירא ההולכת במדבר, נצרכת למחיצה כזו.

ג. כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה, בין בשיירא בין ביחיד — דברי רבי יוסי ברבי יהודה. ופליג על רבי יהודה אביו!

אלא הכי קאמר: דפנות הללו שריבה בהן פתחים וחלונות — מותר. ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ!

קתני מיהת בכרייתא "ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ". דמשמע, הא עומד כפרוץ בשוה, אסור.

והוי תיובתא דרב פפא!

ומסקינן: תיובתא!

ובכל זאת הלכתא כוותיה דרב פפא!

ותמהינן עלה: היכי מצית למימר דאיכא תיובתא לרב פפא, ומכל מקום הלכתא כוותיה?!

ומשנינן: אין, אף דאיכא תיובתא לרב פפא, כוותיה קיימא לן. משום דדייקא מתניתין דידן כוותיה.

דתנן: ולא יהיו פירצות יתירות על הבנין!

ומשמע: הא כבנין בשוה — מותר. וכדמסקינן לעיל בריש הסוגיא ב"קשיא" על רב הונא בריה דרב יהושע, מהך מתניתין.

מתניתין:

משנה זו היא סיפא דמתניתין דלעיל, בשיירא שחנתה בבקעה.

מקיפין לשיירא בשלשה חבלים זה למעלה מזה, וזה למעלה מזה, על גבי יתירות, ומטלטלין בתוך ההיקף. על אף שהיא מחיצה רק של ערב [מאונך].

ליעביד אויר אחד פחות משלשה, וחבל משהו; וליעביד עוד אויר פחות משלשה, וחבל משהו; וליעביד עוד אויר פחות מארבעה במשהו, וחבל משהו! שהרי ששה טפחים התחתונים, דכלבוד דמי, הוי "עומד". ותוכשר פירצת הארבעה בעומד מרובה על הפרוץ — בערב!?

אלא, שמע מינה: עומד מרובה על הפרוץ בערב לא הוי עומד! ולפיכך בעינין שלא יהא בין חבל חבל שלשה טפחים דהוי כולו "עומד", דהא כלבוד דמי.

ודחינן לה: ותיסברא, וכי אפשר למיעבד הכי [ריטב"א]?

והא האי פחות מארבעה — היכי מוקים ליה [איך, והיכן מעמידו]?

אי מוקים ליה תתאי [מלמטה סמוך לקרקע], הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה — כיון דהוי שלשה טפחים ויותר — דלא הוי מחיצה אפילו אם היה ה"עומד" עשרה טפחים שלמים, דהא קיימא לן מחיצה תלויה אינה מתרת!

אי מוקים ליה — לפירצת ארבעה — עילאי [למעלה בגובה המחיצה], אתי אוירא דהאי גיסא שמן החבל לרקיע, ואוירא דהאי גיסא שמתחת לחבל העליון דהוי יותר משלשה טפחים [ואינו כלבוד], ומבטל ליה לחבל

ד. וחכמים אומרים: בין בשיירא בין ביחיד כשירה מחיצה העשויה — מאחד משני דברים — [או שתי או ערב].

[ובגמרא מפרש מאי איכא בין חכמים קמאי לחכמים בתראי. וביאור כל השיטות יתבאר בסוף הסוגיא].

גמרא:

אמר רב המנונא אמר רב: הרי אמרו במשנה דלעיל: שיירא שחנתה בבקעה והקיפוחה כלי בהמה — וסתם כלי בהמה של שתי הוא, שעומד על גבי קרקע — שעומד מרובה על הפרוץ בשתי — הוה עומד!

וכדקתני התם: ולא יהו פירצות יתירות על הבנין. הא בנין יתר על הפרצות שפיר דמי!

ולכן, בעי רב המנונא משמיה דרב: עומד מרובה על הפרוץ בערב — מאי? (117)

אמר אבוי: תא שמע מהא דקתני במשנתנו: שיעור חבלים — עוביין יתר על טפה, שיהו הכל עשרה טפחים.

ואי איתא דעומד מרובה על הפרוץ בערב שפיר דמי — למה לי עובי חבלים יתר על טפה?!

או דילמא, כיון דחלון מיהא עבדי אינשי אף בערב, סגי נמי בעומד מרובה על הפרוץ — שפת אמת, וראה שם.

ומתניתין דידן לא שייכא להאי בעיא, דבמתניתין לאו עומד מרובה על הפרוץ הוא, שהרי אמרינן לבוד, וכולו עומד הוא.

אמנם מרש"י משמע שאף כנגד העומד אסור, וראה בתוספות הרא"ש.

117. ביאור הספק: לא שייך לומר שהפרוץ פיתחא הוא אלא בשתי, אבל לא בערב — קרן אורה וגאון יעקב.

החקק בה לרחבה, בתחתיתה של המחצלת גובה שלשה טפחים.

ושבק השאיר בה למעלה גובה ארבעה.

ועוד משהו השאיר בתחתית המחצלת מתחת לחקק.

ואוקמיה למחצלת בגובה פחות משלשה טפחים מעל פני הקרקע.

ונמצא:

א. עד גובה שלשה [עם המשהו שבתחתית המחצלת] סתום מדין לבורד.

ב. מעליה פירצה שלשה.

ג. מעליה סתום ארבעה.

דהוה ליה העומד שלמעלה מרובה על הפרוץ שבתחתיתו, והווי עומד מרובה מרוח אחת דהווי עומד!

וגם, אי אפשר לומר שיתבטל העומד שלמעלה משום דאתי אוירא דהאי גיסא [החקק], ואוירא דהאי גיסא [שמעל המחצלת] ומבטל ליה, הואיל והעומד מרובה על האויר שמתחתיה! (118)

רב אשי אמר: מחיצה תלויה הוא דאיבעיא ליה לרב המנונא.

העליון, ושוב לא שייך למישרי בעומד מרובה על הפרוץ!

אי מוקים ליה במויצעי, הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ בהצטרף משתי רוחות — שהרי מתחת הפירצה עומד מועט מן הפרוץ, ומעל הפירצה עומד מועט מן הפרוץ, שכל אחד רחבו שלשה טפחים ולא יותר.

והאם נאמר: שמעת מינה מאביי, שפשט ספיקו של רב המנונא ממשנתנו, שעומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד?!

והא פשיטא לן דלא הוי עומד!

וכיון שכן, אין להוכיח ממשנתנו לפשוט ספיקו של רב המנונא. שהרי אף אם נאמר שעומד מרובה על הפרוץ אף בערב הוי עומד, אין יכול לפחות משיעור החבלים, ולעשות עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת.

והיה קשה לן: אם כן, עיקר בעיא דרב המנונא לא משכחת לה, דלעולם הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות?!

[ויש גורסים: ורב המנונא מאי קא מיבעיא ליה — ראה רשב"א וריטב"א].

ומשנינן: אלא רב המנונא, הכי קא מיבעיא ליה, באופן שהעומד שלמעלה מרובה על הפרוץ שבאמצע.

כגון: דאיתני מחצלת דהווי שבעה טפחים ומשהו.

דלעולם אף משתי רוחות הוי עומד, ורק הכא לא הוי "עומד", כיון דאמרינן: אתי אוירא דהאי גיסא [פירצת ארבעה שבאמצע], ואוירא דהאי גיסא [הפירצה שמעל המחיצה] ומבטל

118. וביארו התוספות והריטב"א: דהא דאמרינן לעיל דפשיטא לן דעומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות לא הוי עומד — לישנא קלילא הוא!

כגון: העמיד מחצלת גבוהה עשרה, שלשה טפחים מעל פני הקרקע.

ומיבעי ליה: האם מבטל העומד שלמעלה את פירצת השלשה שמתחת המחצלת?⁽¹¹⁹⁾

והאי בעיא דרב המנונא, היא כאותה בעיא **דבעא מיניה רבי טבלא מרב:**

מחיצה תלויה, שמצאנו כי היא מתרת למלאות מים מן הים, שהוא כרמלית, אל רשות היחיד [ראה לעיל דף יב א] — **מהו שתתיר** אף **בחורבה** שדרך להיות שם מחיצות תלויות [רש"י לעיל דף יב א]?

אמר ליה רב לרבי טבלא: **אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים**, להתיר למלאות מהם. **היות וקל הוא שהקלו חכמים במים.**

שנינו במשנה: **מקיפין בקנים**, ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים. בשיירא דברו דברי רבי יהודה.

והוינן בה: משמע ממשנתנו, כי לדעת רבי יהודה רק **בשיירא**, **אין** [הותרה מחיצה שהיא של שתי בלבד]. אבל **ביחיד** — לא הותרה מחיצה של שתי כלל, ואפילו היה היקפה של מחיצה פחות מבית סאתים.

והתניא: רבי יהודה אומר: כל מחיצות שבת הרעועות, שהן של שתי או של ערב בלבד, שהתירו לשיירא של רבים על ידי

הדחק — **לא התירו ליחיד**, כשהיקפה של מחיצה הוא יותר מבית סאתים!

ומשמע, הא עד בית סאתים שרי, דלא כדמשמע ממתניתין?!

[בית סאתים: שטח שזורעים בו סאתיים זרע, ושטחו הוא כחצר המשכן, שהוא מאה על חמשים אמה, דהיינו: שטח של חמשת אלפים אמה].

ומשנינן: אין כוונת רבי יהודה דמתניתין למעט יחיד לגמרי.

אלא: כדאשכחן **דאמר רב נחמן, ואיתימא רב ביבי בר אבוי: לא נצרכא** [ובסמוך מפרש אהיכא קאי רב נחמן] **אלא ליתן להן כל צרכן** ואפילו יותר מבית סאתיים!

הכא נמי, הא דאמר רבי יהודה "בשיירא דיברו", קאי על מה שהתירו חכמים ליתן להן לשיירא להקיף במחיצה רעועה של שתי **כל צרכן**.

ואהא אמר רבי יהודה דליחיד לא התירו כל צרכו!

אבל עד בית סאתים שפיר דמי אף ליחיד.⁽¹²⁰⁾

והיכא איתמר דרב נחמן, ואיתימא רב ביבי בר אבוי?

הפירצה למטה סמוך לקרקע לא קמיבעיא ליה. ולהכי ליכא למיפשט בעיא דרב המנונא ממתניתין — גאון יעקב. וראה עוד שם, מה שכתב בבאור פשיטתו של אבוי ממשנתנו.

120. ומשום שלא גרעא מחיצה זו שנעשית

ליה לכל העומד שביניהם. ואמנם אין דעת כל הראשונים כן. ראה ביאור הלכה.

119. ולא נסתפק רב המנונא אלא במחיצה "גמורה", רק שהיא תלויה. אבל שאינה גמורה, אלא שהעומד שבה מרובה על הפרוץ, וקאי

אהא דתנן במשנתנו: כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה, דברי רבי יוסי ברבי יהודה.

והוינן בה: ומי אמר רבי יוסי ברבי יהודה הכי?!

והתניא: אחד יחיד ואחד שיירא להיתר מחיצה של חבלים שהיא של ערב בלבד.

ומה בין יחיד לשיירא?

יחיד נותנין לו להקיף במחיצת חבלים בית סאתיים ולא יותר.

שנים נותנין להם בית סאתים אחד, על אף שהם שנים.

אבל שלשה אנשים, נעשו שיירא ונותנין להן להקיף בית שש סאין, שהם בית סאתים לכל אחד.

דברי רבי יוסי ברבי יהודה.

וחכמים אומרים: אחד יחיד ואחד שיירא, נותנין להן להקיף במחיצות של חבלים כל צרכן.

ובלבד שלא יקיפו יותר מדאי, עד שיהא בית סאתים — מתוך ההיקף כולו — פנוי מבלי שנצרך להם אותו מקום להשתמש.

הרי חזינן דאף לרבי יוסי ברבי יהודה הותר להקיף במחיצת ערב — והוא הדין שתי — בלבד?!

ואהא הוא דמשני ואמר רב נחמן, ואיתימא רב ביבי בר אבוי: לא נצרכא — הא דאמר רבי יוסי ברבי יהודה במשנתנו שמחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה —

אלא שלא ליתן להן להקיף במחיצה זו כל צרכן. שרק לענין זה אינה מחיצה.

אבל לבית סאתים ליחיד, ולבית סאתים לכל אחד בשיירא, שפיר הוי מחיצה.

דרש רב נחמן משום רבינו שמואל:

יחיד — שבא להקיף במחיצה שאינה של שתי ושל ערב — נותנין לו בית סאתים אחד.

שנים — נותנין להם בית סאתים אחד.

שלשה — נעשו שיירא, ונותנין להם בית שש סאין!

ואקשינן ליה לרב נחמן:

וכי שבקת רבנן דמתניתין וברייתא, ועבדת ברבי יוסי ברבי יהודה, דהכי סבירא ליה, וכדאיתא בברייתא?!

הדר, חזר בו רב נחמן, ואוקים רב נחמן אמורא עליה [העמיד מתורגמן כפי שהיו נוהגים בדרשות] ודרש:

דברים שאמרת לפניכם בדרשה קודמת — טעות הן בידי.

ברב, כך אמרו:

יחיד — נותנין לו בית סאתים.

שנים — נותנין להם בית סאתים.

שלשה — נעשו שיירא. ונותנין להן כל צרכן!

ותמהינן עלה נמי: הא סתרי רישא וסיפא! ז-א